

Nekatolické matriky a Německý stavovský úředník

Při pátrání po osudech našich předků většinou bádáme v katolických, případně evangelických matrikách.

V tomto textu uvádím stručný přehled matrik jednotlivých vyznání, jedná se především o oblast Moravy a matriky uložené v MZA Brno.

Podrobněji se chci věnovat pojmu o kterém padla krátká zmínka, a to je tzv. **„německý stavovský úředník“**.

Nekatolické matriky“ uložené v MZA Brno

Augšpurské vyznání (luteráni)—helvétské vyznání (kalvinisté)—Městská rada—Německá evangelická církev (AV+HV)—Německý evangelický sbor branné moci—Německý stavovský úředník—Okresní národní výbor—Starokatolíci—Stavovský úředník—Československá církev—Řeckokatolická církev

Německý stavovský úředník

Obsazení českých zemí nacistickou armádou a následné zřízení Protektorátu Čechy a Morava znamenalo i zásadní změny v oblasti dosavadního občanského a rodinného práva.

Podle „Výnosu Vůdce a říšského kancléře“ ze dne 16. března 1939 byli příslušníci německého národa (obyvatelé Protektorátu) prohlášeni za německé státní příslušníky. Od toho data podléhali v oblasti osobního, rodinného a dědického práva německým zákonům. Výnos vešel v účinnost 1. srpna 1939 (se zpětnou platností od 16. března 1939) s tím, že němečtí státní příslušníci, donedávna ještě českoslovenští občané, podléhají právu domoviny. V případě tvalého bydliště v protektorátu měli zároveň i práva jeho státních příslušníků.

Z hlediska právního postavení se na území protektorátu rozlišovaly tři skupiny obyvatel:

- 1) skupina plnoprávných německých občanů
- 2) skupina Čechů, kterým byla udělena protektorátní příslušnost
- 3) skupina bezprávných obyvatel, na které se v plném rozsahu vztahovaly rasistické předpisy (cikáni, židé)

Sňatek

Zvláštní pozornost byla věnována otázkám sňatku a rozvodu. V případě, že muž byl německým státním příslušníkem pro formu sňatku platilo německé právo.

K platnosti manželství se vyžadovalo, aby k jeho uzavření došlo před německým stavovským úředníkem (der deutsche Standesbeamte - dnes se překládá jako matrikář) a vedení evidence uzavřených „německých“ sňatků bylo jim svěřeno taktéž.

Ještě výrazněji do rodinných vztahů v protektorátu zasáhlo uplatňování norimberských zákonů pro všechny jeho obyvatele.

Vládní nařízení ze dne 17. března 1942 zakazovalo protektorátním příslušníkům uzavřít manželství s osobou židovského původu¹. Výjimku z tohoto zákazu mohl poskytnout pouze ministr vnitra.

Manželství uzavřené proti tomuto zákazu, a to i v cizině, bylo považováno za neplatné. Snoubenci byli povinni písemně před sňatkovým úřadem prohlásit, že neexistují překážky k uzavření manželství buď podle říšských právních předpisů anebo podle § 2 tohoto nařízení a na požádání sňatkového úřadu skutečnost, že zde nejsou překážky k uzavření manželství, také prokázat.

Pátý paragraf tohoto nařízení pak dokonce zakazoval mimomanželský pohlavní styk mezi židem a protektorátním příslušníkem, který nebyl žid nebo židovský míšenec se dvěma úplně židovskými prarodiči. Za porušení hrozily přísné sankce - kdo by jednal proti zákazu „smíšeného manželství“ mohl být potrestán žalářem od 1 roku do 15 let. Za porušení zákazu mimomanželského pohlavního styku byl pro muže stanoven trest podle právní kvalifikace. Pokud by bylo kvalifikováno jako přečin, mohl být viník potrestán tuhým vězením až do 5 let. Pokud by bylo shledáno zločinem, hrozil trest žaláře od 1 do 15 let.

Toto vládní nařízení zasahovalo i do oblasti dědického práva – zůstavitel nežidovského původu mohl svého „nežidovského“ potomka vydědit v případě, jestliže by tento uzavřel manželství proti ustanovením nařízení nebo proti ustanovení říšských právních norem.

Další změnou bylo ustanovení o přeměně rozvodu na rozlukou manželství. Tato změna se týkala i protektorátních příslušníků, pokud jeden z manželů byl Němec.

¹ Za žida byla považována osoba, jež měla nejméně tři úplně židovské prarodiče a také židovský míšenec mající protektorátní příslušnost, který měl dva židovské prarodiče, patřil k židovské náboženské společnosti, uzavřel manželství se židem, měl židovského rodiče nebo se jednalo o osobu, která se narodila jako nemanželský potomek žida. Rozhodující bylo datum 16. 9. 1935, od tohoto data se výše uvedené záležitosti posuzovaly.

V roce 1939 tedy převzal na územích připojených k Říši (jednalo se především o jižní Moravu a Sudety) a v Protektorátu matriční záležitosti německý stát. Vykonavatelem byl Stavovský (matriční) úředník, na území Protektorátu se nazýval Německý stavovský úředník (der deutsche Standesbeamte). Jen pro zajímavost - v Německu vedení matrik stavovským úředníkem zavedl již Otto von Bismarck².

Narození, sňatky a úmrtí se zapisovaly do samostatných sešitů zvláště pro každý rok.

Pro obyvatele území připojených k Říši platila povinnost nechat zapsat všechny matriční události u stavovského úředníka, teprve poté mohl kněz učinit zápis do příslušné matriky.

Stavovské matriky byly vedeny v letech 1939 až 1945, v Sudetech již dříve a zanikly s koncem války.

Alena Škrabalová

Die Nürnberger Gesetze

Deutschblütiger	Mischling 2. Grades	Mischling 1. Grades	Jude	Jude
Großeltern Eltern Ehe gestattet Kinder werden Deutschblütig Ehe gestattet Kinder gelten als Deutschblütig Ehe nur mit Genehmigung zugelassen Ehe verboten Ehe verboten	Großeltern Eltern Ehe gestattet Nur mit Genehmigung Ehe verboten Ehe nur mit Genehmigung zugelassen Ehe verboten Ehe verboten	Großeltern Eltern Ehe nur mit Genehmigung zugelassen Ehe nur mit Genehmigung zugelassen Ehe gestattet Kinder werden Mischlinge Ehe gestattet Kinder werden Juden Ehe gestattet Kinder werden Juden	Großeltern Eltern Ehe verboten Ehe verboten Ehe gestattet Kinder werden Juden Ehe gestattet Kinder werden Juden Ehe gestattet Kinder werden Juden Ehe gestattet Kinder werden Juden	Großeltern Eltern Ehe verboten Ehe verboten Ehe gestattet Kinder werden Juden Ehe gestattet Kinder werden Juden Ehe gestattet Kinder werden Juden Ehe gestattet Kinder werden Juden

Zeichenerklärung

Deutschblütiger: gelten als höchsten Blutes u. Blutvermischung an, kann Reichsbürger werden

Mischling 2. Grades: gelten nur bei deutschen Blutvermischung an, kann Reichsbürger werden

Mischling 1. Grades: gelten nur bei jüdischen Blutvermischung an, kann Reichsbürger werden

Jude: gelten bei jüdischen Blutes u. Blutvermischung an, kann nicht Reichsbürger werden

Sonderfälle bei Mischlingen 1. Grades

Mischling gilt als Jude, wenn er der jüdischen Religionsangehörigkeit angehört.

Mischling gilt als Jude, wenn er mit einem Juden verheiratet ist.

Kinder werden Juden.

Mischling, der aus verbotenen außerehelichen Verträgen mit einem Juden stammt, die nach dem 1. Juli 1935 außerehelich geboren wird, gilt als Jude.

Mischling, der aus einer Ehe mit einem Juden stammt, die nach dem 1. 9. 1935 geschlossen ist, gilt als Jude, bei bereits bestehenden Ehen bleibt er Mischling.

wie oben

Reichsbürgergesetz vom 15. 9. 1935

1. Verordnung vom 14. 11. 1935

Das Reichsbürgerrecht ist in jedem einzelnen Satz von der Definition abhängig

Gesetz zum Schutze des Deutschen Blutes und der Deutschen Ehre vom 15. 9. 1935

1. Verordnung vom 14. 11. 1935

Verheiratete Ehen unberührt

Reichsbürgergesetz I
vom 15. 9. 1935
in Verbindung mit dem Reichsbürgergesetz vom 14. 11. 1935

² V roce 1871 zahájil silně věřící protestantský kancléř Otto von Bismarck pod heslem „Los von Rom“ boj proti „řimanství“ Zavedl například povinný občanský sňatek (od roku 1874) jako symbol odluky církve od státu a posílení moci státní správy.

Příloha: vzory matrik a matričních zápisů

[33989 Vlasatice německý stavový úředník Z 1940-1941](#)

[15192 Hodonice německý stavový úředník IN 1940–1945](#)

[13778 Želénky, Standesamt O 1940–1943](#)

Literatura:

<https://www.holocaust.cz>

Protizidovská politika po zřízení Protektorátu Čechy a Morava

ČERNOTOVÁ Kristýna: Právní postavení židovského obyvatelstva v Protektorátu Čechy a Morava

KRÁTKÁ Barbora: Právní postavení Židů v období Protektorátu Čechy a Morava 1939 – 1945

HÜBNER Tomáš: Rasové předpisy v protektorátu Čechy a Morava

VANĚK Tomáš: Právní formy perzekuce občanů Protektorátu 1939 – 1945

NORIMBERSKÉ ZÁKONY Z 15. ZÁŘÍ 1935, Vydal Rudolf Bayer, president Zemského soudu 1939